

Бурят-Монголой УНЭН

№ 45 (5197)
Среда
Мартын
5
1947 он
Сэтгэл 20 мүнүүгэн

Агууехэ Октябрска социалистическэ революциин 30-даху ойе ажаллай амжалтануудаар угтахын түлөө мурьсөөн манай республика дотор үдэрхөө үдэртэ үргэдэжэ байна.

Энэ мурьсөөндэ илажа ябагшадта алдар солэ!

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Советэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

1947 ОНОЙ ТҮСЭБЫЕ БОЛЗОРЬООНЬ РИД ДҮҮРГЭХЫН ТҮЛӨӨ МУРЬСӨӨ ҮРГЭДХЭЙ!

Февраль барада найнаар хүдэлмэрилбэр, 1947 оной ноябрин 7-до дүр-түлөө социалистическэ мурь-саргаруудхы уряалжа хандаан гирадсаа предприятинуудай хуульмэришэд хандалгы манай ажайлэдбэрини предприятинууд хүдэлмэришэд, инженерүүд, түүд ба албахаагшад халуу-дэмжэн абаба. Тэдэнэр болбол Октябрска социалистическэ революциин 30 дахи жэлэй ойе хүдэлмэри дээрэ гайхамшагта ажуурды туйлажа угтахын ту-социалистическэ мурьсөөндэ ажайлэдбэрини оролсон, өнөд дээрэ үшэ, ехэхэн уялгануудые байна.

Манай республикын ажайлэдбэ-предприятинуудай ба транспор-хүдэлмэришэд хадаа ленингра-ддай патриотическэ уряалы ба Улан-Удын паровозо-бүт-лэтын заво-колективий хандалгы халуу-утган абажа, социалистическэ мурьсөөндэ оролсожо байна. Зэдын манай обогатителна фабрикын мурьсөөндэ үнэгтэ металлые үй-рүүлэн гаргах тусба Агууехэ Октябрска социалистическэ револю-циин 30-даху жэлэй ойг үдэртэ үргэдхэн гэдэн уялга мурьсөөндэ ородо абаба. Арадай ажахые үшэ тоо шухала барилгын мате-риалууды гаргадаг ажайлэдбэ-ришэд хүдэлмэришэд мүн лэ ехэхэн ажуурды абаба. Тэрэнэр лэн мя-лгой комбинат, Улан-Удын депо ба республикын бусад заводуды барилганууд койно койнооо мурьсөөндэ орожо, ехэнүүд уялганууд байна. Советскэ хүнүүд хадаа ажайлэдбэрини бэлдүүлхын, Эхэ ойо хандалган бэлдүүлхын хүсэл дотор дүүрэн байнаа харуул-

манай хүсэ шалалда советскэ ажайлэдбэрини найлажа бай-ушаа хадаа советскэ гүрэнэй ба нийтэн журам байгууллахаа үшэ гэдэн гээшэ. Гансал советскэ ажайлэдбэрини хадаа ажаллай нимэ мэлтэ ба баатаргалга түрүүлэ ажайлэдбэрини ехэ түсбүүлнэ дүргэ-болотг өрхө хүсээл байгуулжа хадаа байна.

Манай оролсоһон түрүү пред-приятинууд мүнөө хүдэлмэри дээрэ ажайлэдбэрини туйлажа байна. Улан-Удын мяханий комбинат ян-ушаа тусба үлүүлэн дүргэ-Республиканска Хүдэлмэри до-го бэлдэгдэн байна. Февраль ба ленинграддайхуудай ба паровозо-валган заводийхидой уряалаар мурьсөөндэ орожо, тус комбинатай мүн лэ ехэхэн амжалтануудые байна. Тэрэнэр сэмбын фабрика

СССР-эй Верховно Советэй Президиумдэ

СССР-эй Верховно Советэй Пре-зидиум болбол гол хүдэлмэрини ехэ байхан туладань СССР-эй эхэ Хүснүүдэй Министрын мануудхаа сүлөөлхэ тухай СССР-Министруудай Советэй Түрүү-

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

КРЕВ, мартын 3. (ТАСС). 1947 оной мартын 3-да Украинны КП(б)-Централна Комитэдэй плен-болбо, Энэ пленум болбол ажайлэдбэрини асуудалууды ба барай тарилгада бэлдхэлэй хой-уулагдашагүй хэмжээнүүдэй асар асуудалуудые хаража

Украинада партийна са советскэ мурьсөөндэ бэхжүүлхын зорилгоор КП(б)У-гэй Централна Комитэдэй пленум болбол УССР-эй Министруудай Советэй түрүүлэгшын ба КП(б)У-гэй ЦК-гэй нэгдэхи сек-ретини тушаалуудые хубарилан тарилгада зохистой байна гэжэ

КП(б)У-гэй ЦК-гэй пленум нүхэр Сергей Хрущевые УССР-Министруудай Советэй түрүү-дээр үлээгээд, нүхэр Лазарь Сергеевич Кагановичые КП(б)У-гэй түрүүлэгш секретаряар нү-

КП(б)У-гэй ЦК-гэй пленум болбол КП(б)У-гэй ЦК-гэй хоёрдохи секре-тетини тушаалые болговууд, КП(б)У-гэй ЦК-дэ хүдөө ажахын ба ажайлэдбэрини талаар секретариин ажайлэдбэрини талаар сек-

Дэбжэлтын зам дээрэ

Шэнэ табанжэлэй түрүүшын жэлдэ Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз юу туйлааб

Яруунын аймагай Эгэтын сомо-ной Карл Марксын нэрэмжэтэ кол-хозой эрэгтэй эмэгтэй колхознигууд «1946—1950 онуудта СССР-эй ара-дай ажахы нэргэн бодохоо ба хүгжөөхэ табанжэлэй тусб тухай» хуулитай гүнзэгүүр танилсажа, колхозойнгоо табанжэлэй тусб зо-хоһон байна. Энэ тусбөөр хараа-лагдаһан зорилгонуудтай артелиин член бүхэниэ найса танилуудхын тулада нэн түрүн колхозой «прав-лени болбол тарианалдай ба мала-жалай бригаданууд дээрэ зүбшн хэлсэл, тэрэнэй хүдээр колхозни-гуудай хачтын суглаанда табижа баталуулан байха юм. Тэрэнэй эсэстэ суглаанда хабаалаһан кол-хознигууд артелиингэ табанжэлэй тусб нилээгүй олон нэмэлт ба заһабаринуудые оруулан байгаа.

Артелиин ажахын гол халбарн болохо малажалы амжалтатгайгар хүгжүүлхын тулада тэжээлэй бата бхи база байгуулжа асуула тусб олох ехэхэн хүдэри гэдэн. Улагул-далаг шалбарилгын талмайе 1000 гектараар ехэхэн, тэрэнэй гектар бүриһэ 20 центнер ургаса хураа-жа, табанжэлэй эсэстэ 70 мянган центнер үбшэ, 1500 центнер намалтэ корнопод, нэгэ ба хоер жэлэй но-горой гектар бүриһэ 50 центнер ургаса абадаг болохо юм. Энэ-нине хараада аблсажа, адуу мо-ридые—30 процентээр, эбрта боло-мал—30 процентээр, хони ямаа—35 процентээр олошорчуула, табанжэ-лай эсэстэ 714 толгой адуу морь-той, 1760 толгой эбэрта боло мал-тай, 3270 толгой хони ямаатай бо-лохо байна. Гална, 250 эбрта боло малтай үлгэртэ ферма эмхидхэхээр хараалагдаа. Тухайтэй хамта мала-жаллаа абхаа продуктуудай хэмжээн дээшлэхэ гэдэл: нэгэ хаам-хай үнээн бүриһөө 600 литр һу хаа-ха, нэгэ хонин бүриһөө 1,7 кило-грамм нооһо хайшалха болоно.

Табанжэлэй эсэстэ тарлгын га-зарай талмайе 1000 гектар хүртэр үргэдхэжэ, га бүриһөө 12 центнер ургаса хураажа байна. Огородой тарилга 30 гектар хүртэр ехэ бол-гожэ, гектар бүриһөө 120 центнер хуртаабхын ургаса хураадаг боло-хо, Энэ зорилго амжалтатгайгаар

шиндхэхын тулада нотагай үтэ-жүүлгэнүүдэ үргөөр хараагжэ, хоер дахин хараалагдаһан пар дээрэ эрхим сортын үрнээр тарилга хэбэ ба тарианай газар дээрэ 50 мянган тонно наг ш.б.хэ зөөхэ.

Ороһото тарианай культурануудай ургаса ба малажалай хүгжэл-тые нимэ хэмжээтэйгээр дээшлүүл-жэ шалданай эсэстэ тус колхозой гансахан мүнэн олзонь 2 миллион үлгүтэй болохо байна.

Тэрэнэр табанжэлэй тусб соо капиталыа барилганууды ерхилжэ тухай ажаллай машина эмсэгүү-дые худалдан абаха ехэхэн хэмжээ-үүд хараалагдаһан байна гэдэл: тугалай типовой байра, 300 тонно багтааха овошохранилца, маши-нын сарай, гараж, кирпичын завод ш.б.хэ ба 10 жатка, 10 се-нокосилка 20 хэбэ морин тар-чур, 10 сеялка ба бусад машина-чуудые худалдажа абаха.

Колхознигууды культурна ажа-хуудалтай бэлгэтын зорилгоор, хүдэлэй ясли талмай, столово, 5 оронтой эхэнэрй нарайлха гэр, бани, электростанци бариха ба малажалай фермануудай дэргэдэ 5 улаан булануудые эмхидхэжэ, ра-диотой болгохо гэжэ мэтэ болоно.

Тус колхозой табанжэлэй тусб-өөр хараалагдаһан гол зорилгонууд шимэ байна.

Энэчиге бөлүүлхын тулада та-банжэлэй түрүүшын жэл—1946 ондо ямар юуманигуудай хугаһые нелондойой дүгүтэй нимээр харуула:

Адуу малаһын тоо толгой 1946 онойхидэ ороһодо 1000 толгойгоор олошорһон байна. 1946 ондо мала-жалые үсхэбарилхэ гүрэнэй тусб-ые адуу малаһаар—100 процент, эбэрта боло малаһаар—104,5 процент, хони ямаагаар—109 процент дүргэ-гэ. Тухайтэй хамта, гүдүй тоо—6 процент, үнээлэй тоо—9,9 процент, ах хонидой тоо—11,9 процент нэмэ-һэн байна. Гүрэнэй урдаху уялгата түлбэринүүдэй тусбэне сүм дүргэ-жэ 1947 ондо тушааха түлбэринүүд-һэ 353 центнер мяха, 433 кило-грамм нооһо, 259 килограмм брын-зе, 33 килограмм тоһо алансаар оруулан байха юм. 1946 ондо энэ колхозой мүнэн олзонь 1 миллион

475 мянган түхэриг гэжэ гү, 1940 онойхидо 5,4 дахин ехэ болоо.

1940 ондо колхознигуудай ажал-та үдэр бүхэндэ нэгэ түхэриг 10 мүнэн хүртлэн бай аа ыла 1946 ондо 8 түхэриг 45 мүнэн хүртлэн, ажалта үдэригүдэ хубаагдаха мала-жалай продуктуудай хэмжээн үлэмжэ дээшлэн байха юм. Жэ-шээлхэдэ, нүхэд Цыбиковой бүлэ—15708 түхэриг, Эрдынеевагай бүлэ—17914 түхэриг гансахан мүнгөөр абаһан байна.

Того болбоосруула завод, 350 хүнэй һууха клуб шөмээр барилан ба 1946 оной декабрь соо алек-тростанциин барилга өхилһэн байна.

Эдэ амжалтануудые гансал «Колхозуудта хүдөө ажаллай арте-лин уставые эбдэн ябаллуулны усдахаа дэмжэжэ тухай» ССР Союзай Министруудай Советэй ба ВКП(б)-гэй Централна Комитэдэй тогтоолые бодотоор бөлүүлжэ ша-данай, колхознигуудай үнэн сэхэр ажалланай эсэстэ туйлаһан байна. 1946 ондо оршо-гаршын сметэнүү-дэй дүргэлтэ тухай тус артелиин правлени хадаа колхознигуудай хамтын суглаан дээрэ хоер дахин тоосоото вилдхэл хэһэн байха юм. Шалгалтын комисси болбол иву-ралтэ бүри колхозэй ажахын ябуул-ганууды шалган, колхознигуудай хамтын суглаанда табижа хэлсүү-дэг байгаа. Мүнөө энэ колхоздо малажалай продуктууд ба мүнэн ээринэ гансал колхознигуудай хамтын суглаантай баталһан ор-шогшын сметэнүүдтэй зохицуулан гэрималлаг болохой. Мүн алдб организациинууд ба энэ тэрэ хүчүүд дээрэ тоологдожо байһан дебетер-ско абалыа сүм суглуулжа шалла.

Ажаллай жагс заршамы ерид пангаар савиха, тоо бүрдхэлые хэпээтэ байнаа табилһанай агаар колхозник бүхэниэ эдигхи хашээл улам дээшлэжэ, өөрингөө даажэ байһан ажалла хэрэвсалтатгайгаар хандадаг болоһон байна.

Энэ колхозой-1946 оной ажахын ябуулгануудай жэлэй дүшүүд дээр-һэ хаража үзэхэдэ, табанжэлэй тусбөөр хараалагдаһан зорилгонууд-һэ Карл Марксынхидай амжалта түсбөөр бөлүүлжэ шадаха байһа-нинь лабтай.

И. Иванов.

РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй

У К А З

Газартаряалангай
Министерствэ, техникескэ
культура нүүдэй
Министрствэ ба малажалай
Министрствэ РСФСР-эй
хүдөө ажахын
Министрствэ бэлгэн
нэгэдэхэ тухай

СССР-эй Верховно Советэй Пре-зидиумэй 1947 оной февралын 4-э Указтай зохицуулан, РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй тог-тоохон хадаа:

1. РСФСР-эй газартаряалангай Министрствэе, РСФСР-эй техникескэ культурануудай Министрствэ ба РСФСР-эй малажалай Министр-ствэе нэгэдүүлжэ, РСФСР-эй хүдөө ажахын союзно-республиканска Ми-нистерство болгоод, хүдөө ажахы бүхы халбаринуудай хүгжэлтые хү-тэлбэрилхэ хэрэгые тэрэндэ даалга-ха.

2. РСФСР-эй составта ородог ав-тономно республикануудай газарта-ряалангай, техникескэ культурануу-дай ба малажалай Министрствэе, нүүдэе нэгэдүүлжэ, хүдөө ажахын Министрствонүүдэе байгуула шу-хала гэжэ тоолохо.

3. Хизаарнуудта, областнуудта хүдөө ажахын управленинүүдэе, районнуудта—мүнөө байһан газарай малажалай ба техникескэ культу-рануудай таһагуудай орондо ажалла дай депутатуудай Советүүдэй гүй-сэдхэхэ комитетүүдэй хүдөө ажахын таһагуудые байгуулаха.

РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй түрүүлэгшэ

И. ВЛАСОВ.
РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй секретарь
П. БАХМУРОВ.
Москва, 1947 оной февралын 27

Манай республика дотор

Зооветинститудай научна хүдэлмэрилгэдэй конференциһэ

Улан-Удын зооветинститудай бур-гагшад—научна хүдэлмэрилгэдэй конференци хаяхан болобо. Энэ кон-ференци дээр малажалай министр нүхэр Хазагаев ба тус министрствын мэрэгжэлтэд бүгэдэ 30 аад хүн хабаадалсан байна. Энэ конфе-рэнци болбол зооветинститудай научна хүдэлмэрилгэдэй 1946 оной тур-шада хэһэн научна-шэнжэлэлтын хүдэлмэрини дүн гаргаба. Зоовет-институдай 12 научна хүдэлмэрилгэ-шэд өнөдүгү хэһэн хүдэлмэрини тоосоото элдхэлые энэ конференци дээрэ хэһэн байна. Тэдэнэй тоодо наукануудай кандидатай үүргы дүргэгш нүхэр С. Н. Мачульский, кафедрануудай эрхилгэдэй үүр-

гы гүйсэдхэгшэд В. Я. Суетин Г. В. Иванов, В. И. Шатилов, Д. К. Чер-вяков гэгшэд элдхэл хэлээд.

1946 ондо хэгдһэн шэнжэлэлгын 12 хүдэлмэринүүд сооһо нүхэд Суе-тин ба Червяков хосрой хүдэлмэри байн дээрэ тоологдобо.

Тэрэ институтай гистологическа кафедрые даагшын үүргые гүйсэд-хэгшэ нүхэр Суетин хонидоо олон түл абаха тухай ба институтай бу-ралсалай таһагые даагша нүхэр Червяков манай Забайкаллые ур-гадаг альпийскэ гречиха гэжэ урга-малай үрэ үндөөр малай доторой ушые аргалха арга тухай научна-шэнжэлэлгын хүдэлмэри хэһэн байна.

Республикын баялыгы харуулан шэнэ таһаг

Улан-Удэ городой Краеведческэ музейд «байгаалин таһаг» гэжэ манай республикын баялыгы харуу-лан шэнэ таһаг хаяар нэгдэ-хэнь. Энэ таһагта манай республика-да амндардаг олон түрлэй тураг ан-гууд, жэгууртын шубууд, загалан ба бусад амитад харуулагдаха байна. Жэшээлхэдэ: ой тайгын ангууд—булган, шэлүүн, үнэгэн, баабгай, боро гүрэн; мүн зүүн бүринин шубууд—бүргэд, шара шубуун, бэг-сэргэ, хура, бойр, галуун, нугаһан;

Ж. Жабов.

Худагһаа нүүрһэн гарана

Хэжэнгэдэ «Манай ажал» колхозой оршон шадар малтагдаһан ху-дагуудһаа хүрин нүүрһэнэй гарадаг байһаншын үнхэнэй үзэгдэһэн юм. Тус колхоз хоер жэл удаагаар нэ-жээд худаг малтанһан байна. Тэдэ худагуудһаань юрдао уһан гаража үгэдэггүй, харин шулуу нүүрһэнэй

торхируу, тоолог гэжэ мэтын ами-тэд табигдаха. Тэрэнэр Байгал далайн халуун, хаб болон башэ бу-сад томо жэжэ загаһад байха. Гадна халуун ороной тогос ба тоти шубууд эндэ харуулагдаха юм.

Тус таһагы шэмэглэн гоохоо ябаллада РСФСР-эй искусствын габыата ажал-ябуулагша нүхэр Ц. Ж. Сампилов тон хайханууд зурагуудые зуража байна.

Ж. Жабов.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1946 ондо 49 гүүнһэ 49 унага абажа тэнжээһэн Сэлэнгын аймагай «Большевик» колхозой эрхим адуушан Даришу Будаевна Будаева.

И. Красавцевой фото.

Шэнэ клуб бариха

Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой членүүд үнэг-рэгшэ жэлдэ артелиингэ центр дээрэ шэнэ ба гоо клуб бариха дүргэһэн байна. Клубайн зал 150 хүнэй һууха багтамжатай, гадна, уншалгын ба библиотекын таһагануудтай, кинобудкатай ба танцын залтай.

Нотагай уран зурааша Лубсан Шарпов ВКП(б)-гэй ЦК-гэй Политбюрогой членүүдэй портретүү-дые зуража, тус клубынь шэмэ-гдэһэн байна.

МАЖАЛЫЕ ХҮГЖҮҮЛХЭ ШУХАЛА НҮХЭСЭЛ

Хүмүүн ажалтай нэмэлт тухай ССР Союзай прави- 1944 оной августын 7-до абан хуули болбол колхозны хөгжүүлэх шухала тухай нэгэнийн юм. Энэ шухала колхозуудай нийтийн тологий олошоруулха, шашаг шэмын дээшлүүл- үнэн зүрхэнөө оролдож колхозингуудай ажалтай эгээр гаргах ябадал

абаггүй дээрнээ малажалые үсхэ- барилхэ гүрэнэй тусыбые дүүргэх- ба үлүүлн дүүргэхын түлөө бүхы оролдогхоо гаргадаггүй баримта- нууд республикын олонхи колхоз- зуудта үгдээр байна. Хэтэрхэ- дээ, зарим колхозуудай хүтэлбэр- лэгшад ба малажалай фермые даагдаа энэ хуулине бодото хэрэг дээр хайшан гээд бжүүлхэ бай- ганаа мүнөө хүртэр мэдэхгүй байха юм. Жэсээлхэдэ, Сэлэнгын айма- гай Ворошиловай нэрэмжэтэ кол- хозой түрүүлгшэ нүхэр Очиров малажалые үсхэ-барилхэ талаар ямар дүнгүүдэ туйлаан колхозни- гуудта ажалтай нэмэлтэ түлбэри үг- тэхэ байхынь мэдэхгүй байшоо. Мүнөө энэ колхозой түрүү малшад нэмэлтэ түлбэр-хүсэд абажа ша- лаагүй байха юм. Тэрэцэлэн Ка- банскын аймагай Сталинай нэрм- жэтэ колхозой түрүүлгшэ нүхэр Кобылкин, МТФе даагшэ нүхэр Лобанов гэгшэд ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай бүри юушье мэдэхэ- гүй байна. Малшадые урмашуулха энэ шухала зүйлые хүн бүхэндэ ойлгуулаагүй байхан хадан, энэ колхоздоо 1946 ондо аяр 55 тол- гои мал хорьон, 32 гүүнга минл 2 унаган абтаан байха юм. Мүн малажалые үсхэ-барилхэ гүрэнэй тус- сыбые нэгшье түрэйл малаар дүүр- гэгшэ байханаа гадна, мүнөө малтай бэлжжэлые болошогүй муугаар үн- гэржэжэ байнхай.

түбж ушаруулахаа бэшэ, ямаршье туна хүргэдэггүй байха юм. Малажалай фермануудтэ тоо бүр- идхэлые зүбөөр эмхидхэхэ ябадал- да илангала шухала анхарал таби- ха хэрэгтэй. Тоо бүридхлүггүйгээр малшан бүхэнэй ажалтай сэгнэлтэ ба тэрэнэй абаха еһотой ажалтай нэмэлтэ түлбэрин хэмжээ зүбөөр гаргажа болохогүй. Тийн энэ фер- мые даагша бүхэн жэлэй түрүүшын үдэрнөө эхилжэ жэлэй эсэс хүртэр тоо бүридхэлые тодо ноноорор ябуулха уялгатай. Тийхэдэ малшан бүхэнэй ажалые тус тустайн бүри- дхэхэ шухала.

ондо республикын 2000 малажалай түрүүшүүл ган- адай нэмэлтэ түлбэриде 6000 хурьга, 26 унага долоонхоннуудые абанан юм. Нэмэлтэ түлбэри абаг- тоо 1946 ондо бүри олошор- юм.

абанан малаа ходо тобир ондо орчулжа, шэнэ түл- хөрлөтгүйгээр тэнжээдэг шадтай нэмэлтэ түлбэрини- гээс байхынь харуулхын үдэр- хэдэн жэсээлхүүдэ: Кяхтын аймагай «Пагунууд» колхозой хони- лаан фермынхид (даагшаша долооншилво) үнгэрэгшэ жал- ойноо тоо толгойе хоер үдэр болгож, ажалтай нэмчл- үдэ 127 хони абанан бай- гэжэнгын аймагай «Заветы колхозой хонишон Филипп» гэгшэ 219 эхэ хонинхоо абажа бултыев бүри тэнжээтэй ба бүхы хо- лонгоо тобир тарганаар ондо үдэр түүнэ 23 хурьга ба 8 унага. Хорин аймагай «Архын нэрэмжэтэ колхозой «Будажат Донпоков ха- га» байхан 20 гүүнхэ 18 уна- га, хоролтоггүйгээр тэнжээ- тэй нэмэлтэ түлбэриде нэ- гдэ 2 хурьга абанан байна. Энэ жэсээлхүүд республикын хурьгуудаар бии. Эдэнэй үл- гэрэ ажал халдаа колхоз- ны малай тоо толгойе оло- шоруулха хамта, тэднэй өө- нөөр ажалтай байлалые хайжа- лдалые хангана.

Адуу малые үсхэбарилхэ гүрэнэй тусыбые бүхы түршэй малаар дүүр- гэхэ ба үлүүлн дүүргэхын тулала гансал эдэ хэмжээнүүдэ бэлүүлха тэлыгээр хизаарлаха бэшэ, харин малшад дунда социали- стическэ мүрхсөө бодотоор дэлгэ- рүүлхэ хэрэгтэй. Мүрхсөөндэ орол- соһон колхозой малшан бүхэн өөрынгаа худалмэриде бүри эхэ ам- жалтануудые туйлажа, ажалтай нэ- мэлтэ түлбэри абахын түлөө шууд тэмсэхэ байна.

болон империалист түүхэтэ ил- данаар манда манай парти- ны хараад гэгшэ нэмэлтэ түлбэрини- гээс байхынь харуулхын гол хүтэлбэр үдэрнөө эхилжэ колхозингуудта колхозингуудай ажалтай нэмэлтэ түлбэриде зэбсэ- н түлөө эсэс хүртэр ажалтай нэмчл- үдэ 127 хони абанан бай- гэжэнгын аймагай «Заветы колхозой хонишон Филипп» гэгшэ 219 эхэ хонинхоо абажа бултыев бүри тэнжээтэй ба бүхы хо- лонгоо тобир тарганаар ондо үдэр түүнэ 23 хурьга ба 8 унага. Хорин аймагай «Архын нэрэмжэтэ колхозой «Будажат Донпоков ха- га» байхан 20 гүүнхэ 18 уна- га, хоролтоггүйгээр тэнжээ- тэй нэмэлтэ түлбэриде нэ- гдэ 2 хурьга абанан байна. Энэ жэсээлхүүд республикын хурьгуудаар бии. Эдэнэй үл- гэрэ ажал халдаа колхоз- ны малай тоо толгойе оло- шоруулха хамта, тэднэй өө- нөөр ажалтай байлалые хайжа- лдалые хангана.

Иймэ багмтануудые тэсэжэ боло- лохо гү? Яабашье болохогүй. Шэнэ жэл хадаа манай урла шэнэ өрлө- тэнүүдэ байна. 1947 ондо үн- гэршэ жэлэйнгэ алдучуудые да- хиад дабтаха ябаталтай эрид ша- гаар тэмсэжэ, малажал дээрэ то- хооллоһон дутуунуудые богонхон болзор соо усадан, колхоз бүхэн- дэ нийтын малай тоо толгойе оло- шоруулха ябадалые хангаха шухала байна.

Мүнөө жэлдэ сабылал халалан- гай ургасые дээшлүүлхэ үбэлэй үеын хэмжээ-ябуулгануудые хүсэд бэл- үлжэ, тэжээлэй бата бэхи база байгуулха шухала. Энэ хэрэгтэ гэн- сахан малшад бэшэ, харин бүхы колхозингууд үргэнөөр хабаадаж эһотой.

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

Түрүү колхозингуудта үгтэхэ ажалтай нэмэлтэ түлбэри зүбөөр гаргажа, тэрэни саг соонь хубаа- ха гэгшэ колхозуудай правленингууд- дэй зайлашагүй зорилго мүн.

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

Нолхознигуудэй баян олзэ

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

До бэлэдхэлэй гээгдэлые дары усадхаха

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

СССР-эй хара металлургийн Министерствын Лениной орденто «Элек тросталь» гэжэ завод (Московскэ област) 1946 онойнгоо тусыбые болзорноонь түрүүн дүүргээн хэн. Энэ жэлдэшые хайнаар худэлжэ январь- жа программаа январин 29 дэ дүүргээн байгаа. Тус заводой суута ставлар, СССР-эй Верховно Советэй депутат орденто Алексей Петрович Журав- лен гэгшэ январь харынгаа даалгабарине 112 процент дүүргээн юм. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. П. Журавлев худэлмэридөө байна.

Худэлмэришэдэй ажабайдалда анхаралаа табиха хэрэгтэй

Республикын ой модоной ажаүй- лэдбэрин худэлмэришэд шэнэ ста- лиска табанжэлэй хоердох жэлэй түсэбые болзорноонь түрүүн гүйсэд хэжэ, эхэ оронойнгоо ажаүйлэдбэри ба транспортда элбэг эхэ модо бэл- дэхэн үгэхэ хүсэлтэйгөөр бүхы хаба шадалаараа тэмсэжэ байна. Модо бэлэдхэлэй участок дээгүүр худэлмэришэд байхан худэлмэришэд болбосон байра байдалаар ба хайн шанартай эдэ-хоолоор ба түр- үшын хэрэглэлэй эд бараагаар хан- гаха ябадал хадаа модобэлэдхэлэй ба шэрэлгын түсэбүүдые амжалта- тайгаар гүйсэдхэхэ арга нүхэсэд мүн болон.

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

1941 оной намар Василий Петинов болбол Иркутскэ областин Нукутскэ районһоо эржэ, Гүрнэй заводой центральна лабораториодо худэлмэ- рилжэ захалаа хүн. Комсомолец Ва- синлий Петинов үдэрнөө үдэртэ слеса- рин мээржэлые бэрхээр шудалжа, өөрынөө дүршэл шадбарине дээш- лүүлжэ, заводой түрүү слесарытүр- лэй зэргэдэ уданшыггүй жагсаан байгаа.

Гэбэшье, ой модоной олонхи пред- приятинуудай хүтэлбэрилжэд энэ тоо шухала худэлмэрише бүүшын ээлжэндэ табижархөөд, ханаа амархан буужа байгаа. Жэсээлхэ- дэ, Ээрин мехлеспунктын (директо- рынь нүхэр Андрусенко, парторгнь нүхэр Сотов, рабочкомой түрүүдэгшэ нүхэр Тобин) Ильинкин станцин кад- рова худэлмэришэдэй байдаг бара- гууд баран хандаршан ба ямаршье түхэл шэнжэгүй болоһон байдаг. Эдэ барагуудай дотернь харанхы, муухай ба газагуураншые бог шор- ой дүүрэн байна.

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

Слесарь Петиновой стахановска ажалтай арга метод тусхэ тус лабо- раторини начальник инженер П. Амеляничик ингэжэ хөөрэнэ. Үйлэдбэрин участок, станок болон верстак бүхэни саг урталжа сээр, эмхитэйгээр байлжа гэгшэ ажалай бүтээсые дээшлүүлхэ хэрэгтэ тон эхэ удашанартай. Тийнхээ нүхэр Петинов худэлмэришэд газарые уридшан бэлэдхэдэг; станогоо сэр- бэлдэхэ, худэлмэрилжэ бууриингаа хажууда хэрэгтэ хэрэггүй материал- нуудые, байлгалагүй шорой тоһоо, тэмээрэй уртаһа хиргадаһа ходооо арилгажа, ээр эмсэгүүдэ бүри бүт- тэнөөр ба гамтайгаар хэрэглэдэг зантай байна.

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

Худэлмэришэдэй газарые уридшан бэлэдхэлэй худэлмэришын сагые мүнчэ секунлар алмага ба үйлдэ- бэрин кувитынь ноһонаар сахилга хадаа үндэр бүтээсэтэйгээр худэлмэ- рилжэ арга стахановец Петиновт олгодог байна. М. Михайлюк.

Малажалые үсхэбарилхэ гүрэнэй тусыбые

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

Малажалые үсхэбарилхэ гүрэнэй тусыбые

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

Энэ зорилгые амжалтатгайгаар бэлүүлхын тулада нэн түрүүчдэ малшадые ажалтай нэмэлтэ түлбэри тухай хуулитэй онсо хайнаар танилцуулха ябадал болоно. Тийхэтэй хамта, колхозуудай правленингууд ба партийна организацинууд бол- бол малажал дээрэ худалмэрилжэ байхан колхозингуудые нэгдэхэ хадхэхэ ябадалда эсэс табиха уял- гатай. Малажалай худалмэрилжэ- дые нэгдэхэ гэгшэ малшан бүхэнэй даажэ байхан бүрэгүүдтэ анхарал- тайгаар хандажа, онсо хайнаар харуулаха ба шэнэ түлүүдые хоролго- гүйгээр тэнжээжэ ябадалдань хаад

Сабшалан найжаруулга — колхозуудай шухала зорилго

«1946—1950 онуудта Бурят-Монгол АССР-ий ардай ажахы хэргээн бодхоо ба хүгжөөх табанжалэй түсэб тухай» Хуули соо малажаа турган тэмээр хүгжүүлэх ба тэрэнэй ашаг шэмьтэ дээшлүүлэх эгээл шухала зорилго бэлүүлхын тулада бхы аймагууд колхозууд ба совхозуудта тэжээлэй бата бэхи база байгуулха ябадал зайлашагүй шухала гэж хэлэгдэн байна. Адуу малай тоо толгой олошоруулха ба мал ажалай ашаг шэмьтэ хэмжээг эх болгох гэж элбэг дэлбэг үбнэ гэжээлгүйгөөр яаашы бэлүүлгэдэ болохогүй байһанинь мэдээжэ. Тэжээл элбэгээр бэлдэхэ ябадал иматгал хадга, озорһо, бургаана, үндэр бэлдэхэ тэдгээр коло ябагдахагүй, харин шэмьтэй найхан үбнэ, силос, корнелод ба эрхим ногоотой бэлдээр харгэлдэхэ байһанинь элбэг. Үбнэ тэжээлэй дутамаг байһан дээрэнэ гансахан 1946 ондо манай республикын колхозууд хэдэн олон толгой малаа хороон ба тэрэннээ гадна, эх малай хубайраха ябадал олошорһоной эсэстэ шэнэ түлнүүдэ дутуу абан байха юм. Жэшээхэдэ, гансахан Сэлэнгын аймагай колхозууд — 12 мянган, Түнхэнэй аймагай колхозууд 10 мянган түлнүүдэ дутуу абан байгаа.

Кударын, Яруунын, Хорин аймагуудай партийна ба советскэ газар-таряалангай органууд сабшалан найжаруулха ба тэрэнэй ургасы дээшлүүлхын түлөө бүхы арга-боломжнуудаа хүсэд харгэлжэ шадаагүй байха юм. Тэршэлэн герасимовскэ звеноуудай хүдэлмэрин тунулар хэтэлбэрлэн, тэдэнэй членүүдэ бэхжүүлэхэ тушаа ямаршы хэмжээ бадаагүй, хүдэ ажалай специалистнуудаар дамжуулан, тэдэнэрт эм-

хидхэлэй ба техникскэ туламжаруулгыг үзүүлдэггүй аймагууд олон. Адуу малда тэжээлэй бата бэхи база байгуулха хэрэгтэ герасимовскэ звеноууд угаа эх үүргэтэй байна. Тимэ звеноууд үбнэ ногооной ургасы хэдэн дахин дээшлүүлдэг байһанинь дүршэл дээрнээ харагдана. Жэшээхэдэ, Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой герасимовскэ звено 1946 ондо сабшалангай зарим участууд дээрнээ дунда зэргээр гектар бүрин 80 центнер ургаса хураһан байна. Мүн Сэлэнгын аймагай Лениний ба Тельманэй нэрэмжэтэ колхозуудта гектар бүрин 60—70 центнер ургаса абтан байха юм. Республикын хэдэн олон түрүү луговодууд сагай уларил аймаршы байхада үндэр ургаса хурагдаха байһынь тодоор гэршэлжэ үгөө.

1946 оной декабрь соо БМАССР-ий Министруудай Совет болбол 1947 ондо сабшалан найжаруулха гүрэнэй түсэб баталжа, доор дурсагдаһан хэмжээндүүдэ хараалһан байна гэбэл: 150 мянган гектар сабшалангай газары модо шулуунһаа табан мянган гектар сабшалангы бургаана шугыһаа сэбэрлэхэ, 26 мянган гектар газар найрамай уһар, 95 мянган гектары канавар уһалха, 18 мянган гектар газар дээрэ сага тогтоохо гэхэ мэтэ. 1947 ондо республикын колхозуудта сабшалангай газары найжаруулха хэмжээндүүд тухай БМАССР-ий Министруудай Советэй энэ тогтоол хадаа ойрын сагаа тэжээлэй бата бэхи база байгуулха эгээл зүб зам заажа үгэһэн байна. Тимэ дээрнээ колхозууд ба совхозуудай хүтэлбэрлэгшэд үбнэ тэжээл элбэгээр бэлдэхэ ябадалда онсо анхаралаа табиха болоно. Гэ-

бэше, сабшалангай газары найжаруулха хэмжээндүүд республика дотор хангалтагүйгөөр бэлүүлэгдэжэ байна.

Республикын хүдөө ажалай Министрство ба зарим аймагуудай хүдөө ажалай таһагууд (Тарбагатайн, Яруунын, Мухаршэбэрэй) сабшалангай ургасы дээшлүүлэхэ тушаа мүнөө хүртэр ямаршы оролдолго гаргагүй байһаар.

Зарим аймагуудай колхозууд герасимовскэ звеноууды эмхидхэн болобошы, тэрэнэй хүдэлмэрин дүнгыг үшөө харангүй, иимэ звеноууды тараажархидгай байха юм. Герасимовскэ звеноууды олоор эмхидхэхэ, тэдэнэй бэхжүүлэхэ тушаа Хорин, Түнхэнэй, Торин, Яруунын колхозууд нилээдгүй үгэ хүүр гаргагд болобошы, тэрэнэ хэрэг дээрэ бэлүүлэгүй.

Үбэлэй үедэ үнгэргэдэхэ агротехникскэ хэмжээ-ябуулгануудай түсэб олонхи аймагууд хангалтагүйгөөр дүргэнэ. Яруунын, Кабанскы аймагууд сабшалан дээрэ тошо халгалгы мүнөө хүртэр ахиэлдүй байһаар. Энэ мэтын баримтанууд ондоошы аймагуудаар үзэгдэнэ.

Сабшалангай ургасы дээшлүүлжэ, үбнэ ногоо элбэгээр бэлдэхэ ябадал колхозуудай зайлашагүй шухала зорилго мүн. Тимэдэ колхоз бүхэн сабшалан дээрэ үблэй үедэ үнгэргэхэ агротехникскэ хэмжээ-ябуулгануудай түсэбны яаба хэбэшы дүүргэхэ уялгатай. Герасимовскэ звеноууды олоор эмхидхэхэ, тэдэнэй гэр болон эмсэг хэрэгсэлнүүдгын хүсэдөөр түшаажа үгэхэ шухала. Колхозуудай правлениүүд герасимовскэ звеноуудай түсэбэ хэрэгээр дүргэжэ байһынь ходо шалгажа байха еһотой.

Н. Мункоев.

ШАТАР

Городой шатагай чемпионат

Долоодохи турта Цыденов эхэ түргэнөөр Воробьевы шүүбэ. В. Мамилон Балдунниковы буулгаба. Ноенойноо флагыг луулар баржа байһан Житомирскы Тоголов шүүгээ. Былинский ээлжэтэ илагдалаа Олзоевоо хүлээбэ. Клобуков Залкинд хоерой наадаһан парти хойшо-луулагдаа. Тингээд, Залкинд мориео хүбүүнэй түлөө үгэжэ болохо байна. Гэбэшы, Клобуковай алад гаража болохо хүбүүнний парти тэнсэлгэдэ хүргэжэ арга олжо шадахаар байха юм. Мельников Санжинтай наадаһан партига нэгэ хүбүү үлүгэртэйгээр хойшоуллоба.

Наадангүй орхидоһон ба хойшо-луулагдаһан партинууда Балдунников Тоголовтой, Воробьев Мантшкынтай наадаһан тэнсэбэл. Мүн В. Мамилон Клобуковы, Цыденов Былинскы шүүбэ.

Ансамбль эмхидхэбэ

Болохоёо байгаа уран найханай самодеятельностиин харалгала бэлдэхал Кабанскы аймаг дотор найнаар ябуулагдана. Аймагай социалистическэ культурын байшангай дэргэдэ ансамбль эмхидхэгдэ. Оркестрын баян, аккордион баскрикэ болон бусад инструментүүдээр наадаха байна. Ансамбляда 45 хүн хабаадалсана. Нүхэр Пыхалов оркестры хүтэлбэрлэнэ.

Буудалгын мурьсөөн

Сосново-Озерскын дунда хургуулин буудалгын команда Бүхэсоюзна буудалгын мурьсөөндэ эдибхитэй гээр бэлдэхэжэ байна. Тус команда болбол бакакалиберна буугай материална частнууды үзэлгэдэ ба тэршэлэн практикскэ буудалгын талаар хорилгы уриналһан хэжэ ажилэ. Команда болбол найхан болон практикскэ буудалга дээрэ найн жэшээ туйлаа. 50 метрэй дистанцида туджа болохо 500 очкоһоо 45 номы сагалсада оруулаа. Нүхэд Бальжинмаев, Трубочников, Белобородов, Сазонов гэгшэд найнаар буудаа.

Мурьсэгшэд болбол буудалгын хэрэгы найнаар шудалхад гэдэн уялга абабад.

Зүжэг наада харуулба

Мухаршэбэрэй аймагай Сутайн 7 жэлэй хургуулин хурагшад тус сомоной колхозуудта гаража, уранзоолошо Ж. Тумуновой зохоһон «Сэсэгма» гэжэ пьесэ табиба. Тус хургуулинхид саашада колхозуудта гаража наада харуулжа байхын тула бэлдэхэжэ байнад.

Г. Шойдонов.

Ленинград Мэнэ найхан Московско шоссе дээрэ ородой агитационер демократ, уранзоолошо Н. Г. Чернышевскийдэ бодхоодобо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. Г. Чернышевскийдэ байгуулагдаһан монумент болжо байна. Г. Чертовой. фото. (ТАСС-ий фотохур)

Таглын нуур

Торин аймагай Дээдэ-Торин сомоной «Улаан Номто» колхозоо 15 километрын хараатй газарта наһа ба хуша модоор бүрхөгдөн бичмэг ойн дунда Таглын гэжэ нуур байдаг. Энэ нуур хадаа 75 га шахуу талмай азалдэг. Нуурай уһанынь зарим газартаа эхэ гүнзэгэ.

Таглын нуур болбол шарбатр үн гэтэй ба бүлээн убагтай, август ба рада уһанынь халуунай хэмжээн 30 градус хүрэдэг. Уһанынь амтан гешуубтар.

1942 ондо тус нуурай уһыг шэн жэлхын тула Иркутскэ централна химико бактериологическэ лабораторидо элбэггэдэн юм. Тус лабораторин мэдээлэлэй өһоор, Таглын нуурай уһан хадаа кальци, магни, алюмин, фосфор, түмэр, хлорид, сульфат, углекислота ба бусад составуудтай гэгдэн байха юм. Нуур хадаа загаһаар эхэ баян, зунай сагта тула, эзбэн загаһанууд тон элбэг байдаг. Тэршэлэн буга, хандагай мэтын ангууд энэ нуурта ородог. Таглын нуур хадаа Темник голтой татуураар холбогдодог. Тимээ

хээ хүйтэнэй ами оромсо заһаһад Темник голдо байһа.

Энэ нуур элбэг баян суурхадаг бэшэ, харин тэдэ домото уһаараа суурх юм. Энэ уһан болбол альс мэтын арһанай (бшэнүүдэ элбэггэхэ аршаан мүн болоо) гэжэ гадна, хүнэй ба малын шөниг аргалдаг туйлаһан тай уһан юм.

Таглын нуурай уһанай ашаг туһань 1944 ондо мэдээлэлэйгшэдөөр хэдэн сүн байдалье шэнжэлэн туршалга дээрнээ харагдана.

БМАССР-ий элдүүрэй Министерство болбол Таглын аргалалгын шаргатай ашаг туһыг хэрэгсэхэ туралаа табижа, ерээдүйдэ республикада томохон курорт болгохон дамжаггүй гэжэ гэдэ.

Ветврач А. БИЛЬДУШКА

Наука ба техникын булаг

Хүнүүд юртэмсыг хайшан гээд нээнэн байгаа

Газар дэлхэйн түхэл шынжин бхын агаарта тэрэнэй ямар байдалтай байһанинь эли тодо болоһоной хүлээр лэ тэнгэрин бүхы үзэгдэлүүд сохом тимэ шалтагаанаа болоно гээд тайлбарилан хэлэжэ болохо байгаа.

Тинн Газар-дэлхэйн түхрэгэн физмстай байһынь анхан түргин бодот дээрэ гэршэлэн хүнд хадаа Дэлхэйе тойрон уһан далайгаар ябажа гараһан алдарт аяншад болоно.

Тингээхэ далайгаар ябаһан аяншад айзгэни Колумб байһан юм. Тэрэ хадаа зүүн тээшэ бэшэ, харин баруун тээшэ ябажа, Европоһоо Инди худар ошохо гэжэ шийдэбэ. Хэрбээ Газар-дэлхэйн бүмбэгэр байгаа юм наань сохом тинхэб гэжэ тэрэ хүн бодоно.

Өдөлгү бишихан корабльнууд-каравеллүүд дээрэ нуужа, Колумб өөһдүнхөө нүхэдэй хамта Атлантикскэ океан худар мэрдоһон байгаа. Уни удаан саг соо тунжа ябаһанайнгаа хүлээр, тэдэнэ шэнэ газарай эрьедэ хүрэнэ байна. Энэ Инди гэжэ хэрэ наһан хадаа, шэнэ газар дээрэ ушарһан хүмүүдэ илелһинүүд гэжэ Колумб нэрлэлч байха юм. Теэд тэрэн Инди бэшэ харин Шэнэ Тиб байжа, хожомын «Америка» гэжэ нэрэтэй болохо бэшэ. Колумб болбол Инди хүтэр далайгаар таража ошоо бэшэ харин, шэнэ газар олооб

ИВ. СЕРГЕЕВ

гэжэ оройдоошы мэдэнгүйгөөр наһа бараһан байгаа. Тинн тэрэ шэнэ газарын нүгэдэ далайн аяншан болохо—Америго Веспуччи гэгшын нэрээр нэрлэгдэнэ байна-бшуу.

Колумбын аянда ябаха үедэ тон һонирхолтой ушар болоһон юм. Умайжа гэжэ арал дээрэ восстани хэһэн түземүүд хадаа үсөөхэн хүнтэй Колумбыг бүрэлхэн байгаа. Тинхэдэн ухаамсар нүбэлгэн Колумб болбол мэнэ баяар нара хиртэхэ еһотой гэжэ мэлээд байхалаа: «Хэрбээ минни мэдэлдэ ороогүй хаатнай би таанары наһан үедэнай нарын гэрэллээ халгааха» гэжэ тэндэнэ аялай аянда сонсоһон юм ха. Ингэжэ Колумбын захиралһан байа: «Тингээхэ байно». Теэд, удангүй нэгэ хүни нара нэрээшэ үгы боложо захалхынь түземүүд харамсаараа. Колумб тээшэ гүйлджэ ошол: бизэндэ хүннин гэрэлыг бусажа үгыг гэжэ сүгэдэн гуйһан байха юм. Тинхэдэн Колумб тэлэнэй гуйлгы дүүргэжэ гэжэ яараба. Юндэб гэхэдэ тэрэ гүйлтань Колумбын хамаань халгагүйгээр яараа үндэ дүүргэгдэжэ эхнээд байгаа гэхэдэ тэрэ хүнтэлгэ дүүрэхэ дүтэлдэ байгаа юм.

Колумбын удаа тээ Магеллан гэгшэ дэлхэйе тойрожо далайгаар ябаха аянда мэрдоо бэлэй. Тэрэ хадаа Колумбын замаар ябаад, Америкы тойрожо гараһан бээрээ дам саашаа баруун тээшэ мэрдоһон байна. Корабльнуудын угаа эхэ океан далай дээрэ гаража, тэрэнне далайда ябагшад болбол Агууехэ гү, али Номгон океан гэжэ нэрлэһэн юм, юндэб гэхэдэ тэдэнэй далайгаар тамаржа ябаха бүхы саг соонь тэндэ халж шуврган болонгүй номгон түшэн байба.

Далайгаар ябаһан аяншадэй эхэ нотагтаа хаража үзөггүй тимэ шэнэ һонин одо мүшэд урдаа хахад бүмбэрсэгэй отгоргойд харагдаһан байна. Тэдэнэр хадаа нара нарын хиртэлгы, тэнгэригдэ гайхалтайгаар туяа таталгыг хараһан байгаа. Үдэр саг ошокол байба, теэд океанай зах хизаар гэжэ бүри харагдагүй: урдан захгүй үргэн уһан далай хабтайжа байгаа бэлэй.

Тинхэдэн матросууд аргаа мучардажа, үвр сухалса хүрбэ. Газар дэлхэй болбол захгүй үргэн аял, тэгш жэгдэ уһан далай соо байһан бишихан хуврай газар юм гэжэ номлодог перковны Магеллан бурвучшажа, булналдаха наанаатй байһан юм. Теэд хэлы эхээр урагшаа дабшажа ябаһынь, үрданчэй эхн захгүй уһан харагдажа байһынь мүнөө нолонра харабабчи, гээд тэдэнэр Магелланине гэмнэ-

һэн байха юм. Тэдэнэр хадаа хээшэшэ гертээ бусажа шадахагүй аяар коло хүртэр арилжа болохо хэбэртэй байба, Гансал Магеллан зоргоо хухарангүй ябаа һэн. Аянда ябаһанай тухай дневник тэмдэглэһэн Магелланай нүхэрнь ингэжэ бэшэ һэн:

«Бурханай номлолы» үндэһэ барича церковь болбол Газар-дэлхэй гэшэ уһаар хүрээлэгдэн үргэн эхэ тэгшэ газар юм гэжэ саг үргэлжэ лабан хэлэдэг байгааһы наань, Магеллан хадаа нимэ боломжолоһоо үндэлжэ лаб этигэдэг һэн гэхэл: нарын хиртэхэ үедэ Дэлхэйн нүүдэр түхрэнэ байна нүүдэр гаргаһан юмшынэ нүүдэртээ адли байха болоно.»

Магелланай байха үедэ энэ хадаа Газар-дэлхэй гэшэ бүмбэрсэг юм гэжэ эгзэн найнаар ойлгуулха гэшэ байгаа һэн.

Дэлхэйе тойроһон түрүүшын аян ябадал гурбан жэл соо үргэлжэлһэн юм. Магеллан тэрэ аянда ябалгаа дүүргэжэ шадаагүй бэлэй. Тэрэ хүн Филиппинскэ аяланууд дээрэ буудга түземүүдтэй тулалда ханда алагдаһан байна. Далайч аянда молдоһон гурбан корабль-нүүдһаа «Виктория» гэлэг ганса корабльни бусажа эрэн һэн. Тэрэ корабльни корпус муудаад няжагана жа, матчануудын найгалдажа байгаа олоһын үгэ хорхойлолго далайч далайгануудын таһанхай удархай болоһон байба. «Виктория» гэдэ нэрэ хадаа оршуулан хэлээхэ «Илалта» гэдэн үлхатай юм. Тинн Магелланай аян ябадал нэрээшэ

хүн ба эрдэм наукин илалта болоо бэлэй.

Дэлхэйе тойрожо гараһан аян ябадалууд хадаа Газар-дэлхэй гэшэ түхрэн юм, бүмбэрсэг дэлхэйдэ оройшо—улашы, эхишэ—захашы байхагүй юм гэжэ хүнүүдтэй ойлгуулба. Эртэ урдын сагай эрдэмтэ-ухаатан—Аристотель ба Птолемей гэгшэд дэлхэйн хайшан гэжэ бүридэлэһинэ тайлбарилан хэлэхэ банаатай байхалаа, Газар-дэлхэй гэшэ оройдоошы хүдэллэггүй юм, тэрэнне тойрон Наран, нара болон тэнгэрин бусад одо мүшэд эрьелдэжэ ябадаг юм ха гэжэ тухайлаба. Дүрбэн зуун жэлэй саада тээ дэлхэйн энэ системэ гэшэ тон үнэн гэжэ тоологдодог байгаа, зүгээр тэрэнэй урда тээ үни удаан саг соо хэдэн олон философүүд болон эрдэмтэн хадаа, Газар-дэлхэйн хүдэллэггүй байһандань хэжэг ханадаг лэ байгаа-бшуу.

Магелланай наһа бараһанай нүүдэр хорин жэл болоод байхада гэшэн ухаата астроном Коперник гэшэ олон жэл соо тэнгэрин хойнобо ажаглан хаража ба шэнжэлжэ үзэжэ байхалаа. Газар-дэлхэй гэшэ хүдэллэггүй, харин өөрынгоо бэшы ба Наранине тойрон эрьелдэжэ байна гэжэ ойлгобо. Тэрэ хүн болбол Газар-дэлхэй гэшэ өөрынгоо тойрон 24 час соо, Наранине тойрон 365—1/4 үдэр соо эрьелдэнэ гэжэ мэдүүлгэдэ, тэрэн тухай ном бэшэн байгаа. Католикскэ церковь Копернигэй зохоһон номыг бурханай номлолдо эсэргүү харша байна гэжэ

соносоход, тэрэ эрдэмтэн хэн «бурханай шажаанда хөөлнүүдэ бү уншагты ном тэннне хорихон байха юм.

Теэд, эрдэм наука гэжэ урагшаа дабшажал ябаһан сүн байдалье шэнжэлэн үзэжэ дурамбай илангаа хүргэбэ. Тэрэ дурамбай эрдэмтэ Галилей гэгшэ өөдэ толхожо хараһан бай-

Галилейн хэһэн дурамбай нарин бэшэ, харин бүдүүнэ һэн болобошы, шэнэ нэрээб гэжэ хэлэхэдэ болоһон дада зуун жэлэй харанхы сагай церковь Галилейн хэһэн ажалы эгзэн эхэ үзэжэ тоолодог һэн. Тэрэ Италида бин болохоо 9 үдэр тээ гениальна эрдэмтэ Д. Бруно гэгшэ түүдэлһын шатаагдаһан байна. Тэрэ гансахан манай Газар-дэлхэй бэшэ, мүн бусад планетаршы ажа амидарал байһан юм гэжэ лабан хэлэхэ

РЕДАКЦИНАА

Мүнөөдэрэй номер хэдэннигто гараха еһотой байһан электротенергээр типографигадаагүй дээрнээ гэгдэнэ ба.

Хэриусалгата мэрдоолошо Д. Д. ЛУБОВИЧ